

Nr. 12 | December 2011 |
33ste jaargang |
verschijnt niet in augustus |
P 408.654

Manpower buitenspel

Verenigde Protestantse
Kerk in België
vpkb.be

Inhoud

Schriftwerk - Woord van de voorzitter

Die het licht vormt en het duister schept	blz. 3
Gods verhuizing	blz. 3

In het vizier: *Manpower* buitenspel

Kerst: <i>Manpower</i> buitenspel	blz. 4
Bonhoeffer in 1933 te Londen	blz. 6

Coördinaties

Jodendom-Christendom	blz. 8
Kerk in de Samenleving	blz. 10
Studiefonds: Ik help een kind	blz. 11
Archieven	blz. 12

Faculteit

Confessio Belgica	blz. 13
Een symposium en een afscheid	blz. 13

Predikanten

Anderlecht beroept Leendert Bosgra	blz. 14
------------------------------------	---------

Aankondigingen

Herdenking William Tyndale	blz. 10
Tentoonstelling <i>Vorstelijk Verzameld</i>	blz. 15
Bachcantate-dienst	blz. 18
Protestants Sociaal Centrum Brussel	blz. 18

Boekbesprekingen

Handboek christelijke meditatie	blz. 16
Geloof, bijgeloof en complottheorieën	blz. 17

Advertenties

Voltijds predikant Boechout	blz. 19
-----------------------------	---------

Uit de redactie

Wat heeft Kerstmis met het buitenspel staan van *manpower* te maken? Nee, niets met het internationaal bekende gelijknamige instituut dat zichzelf aanprijst als *sterk in werk*. *Manpower* is ook een gewoon Engels woord dat zoveel als *mankracht* of *mannenmacht* betekent. En dat is precies wat in Lucas' geboorteverhaal van Jezus buitenspel staat: Maria wordt zwanger zonder tussenkomst van een man. Daar, voorafgaand aan de komst van de Messias, aan de bakermat van het evangelie, komt er geen *manpower*, geen mannelijke potentie aan te pas. Dat gaat niet om het buitenspel staan van de man op zichzelf, maar om datgene waar *mannenmacht* symbool voor stond en staat. Voor *power* en *potentie*. Voor het recht van de sterkste. Voor de onderdrukking van het zwakke en onmachtige. Voor het zich groot en breed maken ten koste van het kleine en geringe. Voor de cultus van de macht om oorlog te voeren, te veroveren, te onderwerpen, te overheersen, te tiranniseren. Voor de cultus ook van de eigenmachtige menselijke potentie en vruchtbaarheid, de eigenmachtige soevereiniteit en zelfgenoegzaamheid, waar God niet meer nodig is en ja: waar dan dus God buitenspel wordt gezet.

Aldus houdt Lucas ons voor: wie God aan het werk wil zien, moet niet kijken naar de grootse, superieure en *potente* hoofdlijnen van de geschiedenis, vanouds opgeëist en geschreven door de mannen en de machtigen, maar naar de *achterkant* van de geschiedenis. Niet naar de uitvergroete ego's, maar naar *gewone* kwetsbare mensen. Niet daar waar de gespierde overwinningen worden geboekt, maar waar de klappen vallen en waar de geringe thuis is: aan de achterkant van de macht. Want het kon wel eens zijn dat juist op zulke plaatsen Gods toekomst oplicht en zich aankondigt.

Namens de redactie een gezegende advents- en kersttijd toegewenst.

Namens de redactie
Ernst VEEN

Die het licht vormt en het duister schept

Er zijn in de bijbel woorden die mij irriteren. Bijvoorbeeld Jesaja 45:8

*Ik ben de HEER, er is geen ander
die het licht vormt en het donker schept,
die vrede maakt en onheil schept.
Ik ben het, de HEER, die al deze dingen doet.*

God die de bron is van Licht, dat hoor ik graag. Maar schept Hij ook het donker? God geeft vrede maar is Hij ook de schepper van onheil?

Heeft u al eens mogen uitleggen dat zwart geen kleur is? Wit is de aanwezigheid van alle kleuren maar zwart zuigt alle kleuren in zich op zodat er niets kan terugkaatsen. In het zwart verdwijnt alles in het grote Niets. Duisternis is geen ding of iets, maar duisternis is juist het *ontbreken* van iets.

*God vormt het licht ... en schept het donker,
God maakt de vrede... en schept het onheil.*

Het valt op dat licht en vrede gevormd of gemaakt worden maar het donker en het onheil worden geschapen. Misschien is het beter om te vertalen met: scheiden. Als je licht maakt, dan breng je scheiding aan tussen licht en donker. Hetzelfde geldt voor het kwaad: het is *automatisch* daar waar het goede ontbreekt.

Dat brengt mij bij die indringende woorden van dr. Martin Luther King

*Voor het slagen van het kwaad, Is niets anders nodig
dan dat goede mensen niets doen.*

Het ontbreken van goede daden brengt slechtheid voort. Het ontbreken van licht dát is de duisternis.

Als Jesaja ons meedeelt dat God het licht vormt en het donker schept dan mogen we die tekst niet lezen als *God is de bron van al ons onheil*. Het accent moet juist op het licht vallen. Dan wordt die tekst als het ware een belijdenis. Ja, er is duisternis in ons leven, maar God is mijn Licht! Hij is sterker, Hij zal licht laten schijnen in de duisternis en mij aan het Licht doen komen.

God is de God van licht én duisternis. Midden in de duisternis roept God *er zij licht!* Dat riep Hij niet alleen toen, maar dat roept Hij nog altijd. Telkens weer roept God: *er zij licht!*, tot op vandaag. En morgen zal Hij dat weer doen. En wij mogen meedoen. Licht brengen in de duisternis. Kerstfeest vieren en getuigen dat het ware licht in de wereld is gekomen. *Er zij licht!*

Ds. Saskia KETELAAR

Gods verhuizing

Is God dood? Daar lijkt het in onze Westerse samenleving inderdaad soms op.

God is - een titel van Geert Mak parafraserend - niet enkel verdwenen uit Jorwerd. Ook uit de rest van de West-Europese samenleving. De toekomst van het christendom is voortaan niet meer te vinden in het werelddeel dat eens de stempel van het christendom droeg. God is geen Europeaan meer. Toch is hij niet dood. *Hij is*, schrijft de Franse publicist Odon Vallet, *verhuisd*. Naar Amerika, Brazilië, Mexico, China, Rusland en de Filipijnen, Zuid-Korea en zelfs India. In Latijns Amerika bloeien de Pinkstergemeenten. Evangelicale kerken halen er de traditioneel sterk vertegenwoordigde Rooms-katholieke Kerk rechts in. Er is dan ook héél wat over te doen.

En in Europa? Daar woedt volop de strijd om het bestaan van God. Het bestaan van God is immers niet te bewijzen, het niet-bestaan evenmin. Wel te bewijzen is echter de belangrijke rol van het christendom bij het ontstaan van de Europese identiteit. Zonder christendom was Europa niet geworden wat het is. Kijk maar eens naar steden en dorpen: de Kerk staat in het centrum. Het is volslagen helder dat bijvoorbeeld ook de filosofie van de mensenrechten er zonder christelijke cultuur nooit was gekomen.

De situatie is echter veranderd. God lijkt in onze samenleving afwezig. En een permanent afwezige God kan al snel een dode God worden. Een God die niet bestaat. Of toch wel. Elders. Hij is geen Europeaan meer. Dat blijft voor West-Europese christenen voorlopig nog even wennen.

dr. Guy LIAGRE,
synodevoorzitter

*U die aan de hemel uw luister toont -
met de stemmen van kinderen en zuigelingen
bouwt u een macht op tegen uw vijanden
om hun wraak en verzet te breken.*

Psalm 8

Kerst: **Manpower** buitenspel

Ergens in een klein ministadje, in een uithoek waar naar menselijke maatstaven niet veel groots vandaan kon komen, begint het verhaal van de Messias. Maar de omkadering waarin Lucas zijn geboorteverhaal van Jezus bevat heeft, is een kader van wereldmacht en manpower. Het speelt tegen de achtergrond van het machtige Romeinse Keizerrijk. De achtergrond van rollende spierballen en onderdrukkerspolitiek.

Bevel

Het verhaal zet al meteen in met een Romeins bevel. Een decreet voor een volkstelling vanwege de almachtige, zogenaamd goddelijke Romeinse keizer Augustus. De mensen hebben geen andere keus dan weg van huis te trekken om zich te laten inschrijven in de plaats van hun oorspronkelijke afstamming. Jozef en Maria trekken van Nazareth naar Betlehem, de stad van de messiaanse David omdat Jozef van David afstamde. En dààr, in die kleine Davidische stad Betlehem, geschiedt het, daar komt Jezus, naamgenoot van Jozua, wat betekent *God redt*, op de wereld.

Kwetsbare naaktheid

Aan het eind van het verhaal zijn de keizer en zijn trawanten nergens meer. Hun machtspolitiek is binnenste buiten gekeerd. Wat ons op Kerstdag door Lucas wordt voorgehouden, is dat de waarachtige geschiedenis niet die van de machtscentra is, maar de geschiedenis van de mens in al z'n kwetsbare naaktheid, om te beginnen bij een pasgeboren kind. En voorts een geschiedenis van eenvoudige, bevreesde mensen, die één ding gemeen hebben: weerloosheid en kwetsbaarheid.

Aan de andere kant

Zo is dit kerstverhaal een sterk en menselijkerwijs onmogelijk verhaal dat ons vraagt te geloven dat de echte geschiedenis aan de andere kant begint. Niet aan de kant van sterken die ogenschijnlijk de regie van de loop

der geschiedenis in handen hebben en zichzelf altijd weer vermelden in de hoofdlijnen van de historie, maar aan de kant van de kleinen en weerlozen met wie maar gedaan wordt en wier geschiedenis of toekomst van geen tel heet te zijn.

Hoofdrol

Hoe veelzeggend is, in het verhaal, de tegenstelling tussen de machtige Romeinse keizer Augustus op z'n troon die bevelen uitvaardigt en het kleine onmachtige, onmondige kind in een voederbak. En toch krijgt niet die keizer maar dat kind de hoofdrol. Kortom, door het exclusieve recht van de sterkste wordt in dit verhaal een dikke streep gehaald, om plaats te maken voor het recht van ieder kwetsbaar mensenkind.

*...de kracht van God verscheen in de
zwakheid van een weerloze onmondige
zuigeling, ten teken dat het in deze wereld
uit is met de grote, al te grote, mond van de
machtigen.*

Manpower buitenspel

En hoe veelzeggend het ook is, dat aan de geboorte van de Messias geen man te pas kwam. Eerder had Maria aan de engel Gabriël die haar de geboorte van Jezus aankondigde gevraagd: *Hoe zal dat gebeuren? Ik heb immers nog nooit gemeenschap met een man gehad.* Kortom: *manpower* komt er bij de geboorte van de

Messias niet aan te pas. Aan de bakermat van de zo dikwijls door paternalisme gekenmerkte christelijke kerk, staat de mannenmacht buitenspel. Daarmee wordt niet de man op zichzelf opzij gezet, maar dus wel de mannenmacht. In de Bijbelse beeldtaal en context wil dat alweer zeggen dat het spierballenrecht van de sterken, die zich altijd weer manifesterende en altijd weer slachtoffers makende cultus van kracht en potentie, dat die cultus in de messiaanse geschiedenis niet meedoet en ontdaan wordt van haar destructieve krachten.

De kracht van de liefde

Dat is de hoop van het kerstfeest: is het immers niet juist die cultus van kracht en potentie waardoor onze geschiedenis zwanger gaat van kwaad en kwel, van schrijnend onrecht en bittere armoede? Is het niet juist door het opgeblazen recht der sterken waardoor weerlozen in verdrukking komen en armen arm blijven? Is het niet juist de cultus van de manpower, die het leven op aarde opzadelt met oorlog en bloedvergieten, met wereldwijde economische ongelijkheid en onmenselijkheid? Zijn het niet de Augustussen en de Herodessen die met hun opgeblazen mannenmacht hele samenlevingen ontwrichten en tegen elkaar opzetten? De zachte krachten hebben het moeilijk in onze wereld. De sterke gewelddadige krachten hebben het op aarde voor het zeggen. Maar de hoop en het uitzicht van het kersfeest is dat de zachte krachten het zullen halen. De kracht van de liefde en de solidariteit. De kracht van medemenselijkheid en rechtvaardigheid, de kracht van vrede en

eerbied voor alle kwetsbaar leven.

Zuigeling

Het kerstverhaal doet daarmee denken aan psalm 8 waarin van God geschreven staat dat hij zijn kracht ontleent, niet aan mannenmacht of sterken, en niet, om het met Jesaja te zeggen, aan *laarzen die dreunend stampen* (Jes.9:4), maar aan de mond van zuigelingen, aan de stem van kinderen. Net zoals in Betlehem de kracht van God verscheen in de zwakheid van een weerloze onmondige zuigeling, ten teken dat het in deze wereld uit is met de grote, al te grote, mond van de machtigen.

Nieuw begin

Ten teken dat God een nieuw begin wil maken. Dat hij, temidden van onze kwalijke geschiedenis van geperverteerde menselijkheid, opnieuw de mens wil scheppen naar zijn beeld en gelijkenis. God verscheen als mensenkind om zélf het waarachtige mensenleven te leven, om zélf het ware mens-zijn te (her)scheppen. Om ons op het spoor te zetten van menszijn-naar-Gods-beeld-en-gelijkenis waar Hij van meet af aan op uit was en is en dat Hij van oorsprong af bedoeld heeft. Zo werd God kind onder de mensen, opdat de mens kind van God zou worden.

ds. Ernst VEEN

Mevrouw ds. Anne KOOI beroepbaar verklaard

De synodale raad is verheugd u te kunnen meedelen, dat - na gunstig advies van de commissie Ambten - mevr. ds. Anne Kooi op 17 november jl. beroepbaar verklaard werd.

Ds. Kooi, die voor het ogenblik het ambt waarneemt van predikantdirecteur van het Diaconaal Centrum voor het Gevangenispastoraat, heeft het beroep aangenomen van de gemeente Brussel (Wezenbeek Oppem - Tervuren - Overijse).

Bonhoeffer in 1933 te Londen frappant en fel over het Magnificat Adventspreek - Maria - Verzet

“Ik wilde altijd graag dominee worden. In Oost-Berlijn was een vacature. Een gemeente bood mij een standplaats aan en zou mij beroepen, maar de Ariërparagraaf gooide roet in het eten.”

Deutsche Christen

Woorden van deze strekking schreef Dietrich Bonhoeffer op 24 oktober 1933 in een brief aan de Zwitserse theoloog Karl Barth, die tot zijn gedwongen ontslag in 1935 hoogleraar was in Bonn.

In Pruisen had de generale synode besloten de antisemitische Ariërparagraaf ook in de kerk in te voeren. Alleen *echte* Duitsers, Ariërs, mochten in de kerk werken en een ambt vervullen; alle anderen werden ontslagen of met pensioen gestuurd. Deze racistische wet sterkte Bonhoeffer in zijn verzet tegen de nationaal-socialistische staat, die door de machtsovername van Hitler in januari 1933 een feit was geworden. De breekbare rechtsstaat kantelde en werd een onrechtsstaat.

De kerk liet zich tegen beter weten in inpalmen door de nieuwbakken machthebbers. Ze werd een Rijkskerk en haar werd een Rijksbisschop opgedrongen. Dit was de kerk van de *“Deutsche Christen”*. Zij zagen Hitler als een godsge-schenk, een man die de vernedering van en de ontbe-ring na de Eerste Wereldoorlog ongedaan zou maken.

Deze kerk kon en wilde Bonhoeffer niet dienen. Dat liet hij Barth, zijn leermeester, in genoemde brief weten: *Ik voelde dat ik, vreemd genoeg*

anders dan al mijn vrienden, deel uitmaakte van de radicale oppositie. Ik raakte steeds meer geïsoleerd en vreesde dat ik over de schreef zou gaan. De grond werd hem te heet onder de voeten. Op dat moment klopte de Duitse Evangelische gemeente van Londen aan en nodigde hem uit op beroep te komen preken. Hem werd een aanstellingstermijn van een half jaar in het vooruitzicht gesteld met de mogelijkheid deze telkens te verlengen.

Blijvend verzet, andere middelen

Bonhoeffer aanvaardde het beroep en verhuisde in oktober '33 naar de Engelse hoofdstad. *Laat u mij uw mening over dit alles eens horen. Ook voor een scherp woord sta ik open en ben ik dankbaar*, besloot hij zijn brief aan Barth. Deze antwoordde een maand later op Bonhoeffers *Abmarsch* naar Engeland. Barth noemt de stap een tussenspel, dat misschien voor Bonhoeffer persoonlijk noodzakelijk was, maar aarzelt niet de 27-jarige theoloog op het hart te drukken dat hij in Berlijn en niet in Londen hoort te zijn. *Ik kan je geen triomf beloven; de situatie in Duitsland is vermoeiend en verre van aangenaam. Het staat wel vast dat de Duitse kerk verloren is*, noteert een ontgoochelde Barth.

Londen ging in juni 1933 spelen. Bonhoeffer kreeg een beroep, nam het aan en betrok op 17 oktober 1933 een fraaie maar tochtige pastorie; hij bleef tot 15 april 1935. Hij was in dienst van twee Duitstalige gemeenten, de ene in Sydenham, Zuid-Londen, waar diplomaten en de gegoede middenklasse tot het ledenbestand behoorden en de andere in Eastend, waar in het algemeen middenstanders ter kerke gingen. Elke zondag moest hij tweemaal preken. Een collega-predikant, zijn vriend Franz Hildebrandt, stak hem regelmatig de helpende hand toe.

In Duitsland was Bonhoeffer direct betrokken bij de organisatie van de kerkelijke oppositie, de Belijdende Kerk, en bij het formuleren van belijdenis-geschriften, speciaal die van Bethel bij Bielefeld en Barmen bij Wuppertal. Hij beseftte dat zijn vertrek werd betreurd maar was helemaal niet van plan de dingen op hun beloop te laten. Hij was vastbesloten in Albion de (kerk)strijd met andere middelen voort te zetten.

In de eerste plaats spande hij zich in, de Duitstalige collega's in Engeland te mobiliseren voor de goede zaak tegen nazi-Duitsland. In de tweede plaats begreep hij dat de oecumenische beweging moest bijspringen. Vooral het contact met de Anglicaanse bisschop George Bell werd uiterst waardevol. Deze liet zich informeren door Bonhoeffer en ontpopte zich als spreekbuis van het andere Duitsland. Op het Engelse ministerie van Buitenlandse Zaken werd Bell haast liefkozend *onze kleine Duitse bisschop* genoemd.

In de derde plaats liet Bonhoeffer als gemeentepredikant van zich horen. De verkondiging van het levende Woord, de *viva vox Evangelii*, nam hij uitermate serieus. Het beste voorbeeld is zijn preek over de tekst van Lucas 1: 46-55. Deze hield hij op de derde adventszondag van 17 december 1933. Deze tekst is beter bekend als het Lied van Maria, het *Magnificat*: grote dingen heeft God mij gedaan.

Het Magnificat

Op bezoek bij Zacharias en Elisabet heft Maria een lied aan om God te danken en te prijzen. Beide vrouwen zijn zwanger, Elisabet van Johannes de Doper en Maria van Jezus. Je zou kunnen zeggen, vindt Bonhoeffer, dat de versie van Lucas het meest revolutionaire adventslied is dat ooit is gezongen. In zijn uitleg onderstreept hij een aantal punten:

- 1° Niet de zachte en ingetogen, maar de hartstochtelijke en trotse Maria verheft haar stem. Zij doet dit in aansluiting aan Debora, Judith en Mirjam, profetische vrouwen uit de Hebreeuwse bijbel, het eerste testament, de Schrift van de Joden, de van 1933 af benarde en opgejaagde landgenoten voor wie Bonhoeffer in de bres sprong.
- 2° Een ander oudtestamentisch accent, dat hij legt, is dat God oog heeft voor de jongevrouw Maria, zijn geringste dienaar, zoals hij in Exodus 3: 7-8 ziet hoe ellendig zijn volk eraantoe is in Benauwenisland Egypte. God heeft de jammerklachten gehoord en weet hoe zijn mensen lijden. *Daarom ben ik afgedaald om hen uit de macht van de Egyptenaren te bevrijden.*
- 3° Maria gaat het leven schenken aan een kind dat is voorbestemd om een tweede Mozes te worden. Mijn hart juicht om God, mijn redder, zingt ze. Jezus geeft de

messiaanse beweging die God begon een nieuwe impuls en zorgt voor een krachtige doorstart.

- 4° Bonhoeffer blijft maar herhalen dat God zich wendt tot de geringsten en minsten, de onaanzienlijksten en onmaatschappelijken. Dit is Gods voorkeur voor de armen, een optie die Matteüs in de zaligsprekingen bevestigt. God ziet het nederige aan en verhoogt het, een handelwijze die in de bijbel aanschouwelijk wordt gemaakt met de beelden van het biezen kistje, de kribbe en het kruis. Maria is een en al vreugde: *Mijn ziel prijst en looft de Heer, mijn hart juicht om God.*

De Lofzang van Maria, het Magnificat, is het oudste adventslied. Het sluit nauw aan bij het lied van Hanna uit 1 Samuël 2: 1-10. Hanna, de begenadigde, was de vrouw van Elkana. Zij leek onvruchtbaar te zijn, maar werd de moeder van Samuël en kreeg nog drie zonen en twee dochters.

Actualiteitswaarde

Bonhoeffer wees de Führer met zijn machtsaanspraken nadrukkelijk af en verwierp de hardvochtigheid van de meelopers en medeplichtigen. De bewuste preek in Londen was een taaldaad van verzet. Advent is volgens Bonhoeffer verzet: God stoot booswichten van hun troon en verheft nederigen. Zijn Rijk is gekomen, het komt en zal komen. Hij maakt de kleine groot, de zwakke sterk. Dat was in de context van die dagen een getuigenis van jewelste, maar niet alleen toen. Alles goed beschouwd is advent over de hele linie de boodschap van de bijbel en met kerst extra - goed nieuws voor alle tijden en alle plaatsen, altijd actueel.

Prof. dr. Jurjen WIERSMA, Brussel

Bron: *Dietrich Bonhoeffer Werke* 13, blz. 338-343. Chr. Kaiser, Gütersloh, gaf het in 1994 uit onder de titel *London 1933-1935*.

Het grote gebod

door Peter Tomson

Lange tijd meenden christelijke exegeten dat Jezus met zijn dubbelgebod van liefde tot God en liefde tot de mensen uniek was in het Jodendom van zijn tijd.

Tegenwoordig weten we beter. Al klinkt het paradoxaal: tot het unieke van Jezus behoort dat hij zich ook het universele beginsel van de naastenliefde eigen maakte.

Stromingen in het jodendom

Ook hier moeten wij ons weer te binnen brengen dat Jezus als Jood temidden van een veelkleurig Jodendom stond. Zoals de Israëlsche geleerde David Flusser het zei: Jezus stond *ergens halverwege* tussen de Farizeeën en de Essenen. De Essenen, die we min of meer kennen uit de rollen van de Dode Zee, zagen zichzelf als *kinderen des lichts* tegenover de donkere buitenwereld. Volgens hun *Regel van de gemeenschap* (1:9-11) was hun grote doel het *liefhebben van de kinderen des lichts... en het haten van de kinderen der duisternis*. Dit laatste gold *ongelovige* Joden. Niet-Joden vielen helemaal buiten de kring van de genade.

De Farizeeën vormden een brede beweging met verschillende strekkingen. Hoewel minder dan de Essenen, stond de *school* van Sjammai gereserveerd tegenover niet-Joden. Ook hielden ze zich vrij letterlijk aan de geschreven Wet. De school van Hillel stond open voor niet-Joden en hun gedachten, voorzover zij dat met hun Jodendom konden rijmen. Met wat fantasie wisten ze dat dan ook weer in de bijbel terug te vinden. Niet-Joden konden volgens hen zalig worden, wanneer zij geen afgoden vereerden en in hun leven menselijkheid betrachtten. Aan Hillel, de legendarische leidsman van deze denkwijze, wordt een verhaaltje toegeschreven dat deze houding samenvat met een geniale eenvoud.

Een niet-Jood kwam bij Sjammai en vroeg: 'Kunt u het Jodendom voor mij samenvatten terwijl ik op één been sta?' Sjammai werd kwaad en joeg hem weg. Hij vroeg hetzelfde aan Hillel. Deze zei: 'Doe een ander niet aan, wat je zelf haat. Dat is de hele Tora, de rest is uitleg!' (*Bab. Talmoed, Sjabbat 31a*)

'Het grote gebod in de Tora'

De Farizeeën en rabbijnen, vooral in de school van Hillel, schiepen er genoegen in om de Tora samen te vatten in één spreuk of regel, die liefst met de bijbel te verbinden is. Een mooi voorbeeld is: *De Tora begint met werken van barmhartigheid en eindigt ermee: God kleepte Adam en Eva met bladerschorten, en Hij begroef Mozes (Bab. Talmoed, Sota 14a)*. Ze noemden zo'n vuistregel een *groot gebod* of *groot principe*. Naar verluidt discussieerden twee rabbijnen hier rond het jaar 100 over:

Rabbi Akiva zei: *Bemin je naaste zoals jezelf* - dat is een groot gebod in de Tora. Ben Azzai zei: *Dit is het geslachtsregister van Adam [...naar het beeld Gods schiep Hij hem]* - ziedaar een nog groter gebod! (*Sifra Kedoshim, par. 2*).

Rabbi Akiva verwijst naar het gebod van naastenliefde in Leviticus 19:18; Ben Azzai naar het vers dat volgens hem aan de basis legt van dat gebod: Genesis 5:1, waar gezegd wordt dat God héél het mensengeslacht naar zijn beeld schiep.

De uitleg van Jezus

Jezus legde sterk de nadruk op het belang van de naastenliefde. Niet alleen moet je je vijand niet haten, zei hij in onderscheid tot de Essenen, je moet hem *liefhebben!* (*Matteüs 5:43v*). Wanneer Farizeeën hem vragen naar 'een groot gebod' in de Tora, zal zijn antwoord hun niet totaal nieuw in de oren geklonken hebben:

Hij antwoordde: 'Heb de Heer, je God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand.' Dat is het grote en eerste gebod. Het tweede is daaraan gelijk: 'Heb je naaste lief als jezelf.' Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat. (*Matteüs 22:35-39*)

In zeker opzicht wordt in Jezus' uitleg de discussie van Akiva en Ben Azzai samengevat. Akiva benadrukt de naastenliefde, Ben Azzai de verworteling daarvan in het beeld Gods, dat alle mensen in zich dragen. En Jezus zegt: God liefhebben - is je naaste liefhebben; je naaste goed doen - is goed doen aan God.

Jezus verenigde vele elementen in zich. Hij had een mystieke instelling, hij genas en dreef boze

geesten uit, hij verwelkomde zondaars en tollenaars, hij had aandacht voor kinderen, hij ging fel tekeer tegen de priester-elite in Jeruzalem - en hij deelde de nadruk op de naastenliefde met de school van Hillel. In geen van die dingen was hij uniek. Wel in de combinatie

Prof. dr. Peter TOMSON

Chinees spreekwoord

'Het is beter om een kaars aan te steken dan te schelden op de duisternis' (zie het *Schriftwerk* op blz. 3)

Eglise Presbytérienne au Rwanda - Synode

In samenspraak met de coördinatie Kerk en Wereld heeft de synodale raad besloten om dr. Guy LIAGRE af te vaardigen naar de synode van de EPR, die zal plaatsvinden van 18 tot 22 december a.s. te Kigali.

Tijdens deze synode neemt de EPR afscheid van haar voorzitter, ds. Elisée MUSEMAKWELI, en zal zij een nieuwe voorzitter verkiezen.

Protestantse Omroep vzw

Brognezstraat 44
1070 Brussel

VRT

Zondag 25 december 2011

Eén: 10:00

Kerstdienst in Eurovisie

Vervolg cursus

Gemeentevoorgangers

De cursus voor Gemeentevoorgangers aan Nederlandstalige kant werd zodanig op prijs gesteld, dat er nu vraag is naar cursussen voor kerkenraadsleden, ouderlingen en diakenen en naar de informatiedag voor leden van bestuursraden.

De synodale raad en de Nederlandstalige districtsbesturen zullen samen nadenken welk aanbod het eerst moet georganiseerd worden.

Tentoonstelling *Breaking the Silence*: een uitnodiging

Palestijnse christenen stuurden eind 2009 een noodkreet naar de kerken in het zogenaamde *Kairos-document*. Daarin vertellen zij, hoe zij, en ook hun moslim broeders en zusters, lijden onder de Israëlische bezetting. Zij doen een appèl op de kerken om hen te helpen om hun vrijheid terug te krijgen, *want dit is de enige manier om de beide volken te helpen gerechtigheid, vrede, veiligheid en liefde te realiseren*. Ook de VPKB ontving deze noodkreet van Palestijnse christenen. Om een beeld te krijgen van de bezetting in de Westoever en Gaza organiseert de VPKB-werkgroep Kerk in de Samenleving (KiDS) een geleid bezoek aan

de tentoonstelling *Breaking the Silence* inclusief een gesprek met mensen van *Breaking the Silence*.

Breaking the Silence is een Joodse organisatie van (ex-)militairen, die getuigenissen verzamelt van Israëlische militairen over wat ze hebben meegemaakt in de bezette gebieden (Westbank en Gaza). Hiermee willen zij inzicht geven in de werkelijkheid van de bezetting. Ze vertellen vaak een ander verhaal dan de officiële versie van de Israëlische regering. 50% van de Israëliërs is in dienst geweest, maar lang niet iedereen in Gaza of de Westbank. De meesten in Israël weten niet wat er gebeurt onder de bezetting.

In december zijn enkele mensen van *Breaking the Silence* in België ter gelegenheid van een fototentoonstelling van hun getuigenissen.

“Als je gelooft in een oplossing gebaseerd op gelijkheid, dan moet er iets veranderen (...). Ik hou van mijn land. Ik zou nergens anders kunnen wonen. Ik heb alleen een beetje moeite om er trots op te zijn” (Noam Chayut, voorzitter)

Organisatie: VPKB Werkgroep Kerk in de Samenleving (KiDS)

.....
Geleid bezoek: donderdag 15 december van 19.15-21.00 uur.

Zelfstandig bezoek van 1 december tot 17 december 2011 (dinsdag, woensdag en vrijdag tot zondag van 13 tot 18u; donderdag van 13 tot 21u).

Plaats: Hallen van Schaarbeek, Rue Royale Sainte Marie, 22a, 1030 Schaarbeek
Vooraf opgeven verdient de voorkeur.

Opgave bij Marc Lenders: tel. nr. 02-344 96 60 ; emailadres: mhlenders@gmail.com
.....

William Tyndale-Silo-gemeente herdenkt dit jaar

William Tyndale 475 jaar na zijn dood

met op het programma onder andere

tot december 2011 **Expo William Tyndale**
Bibliotheek Vilvoorde, Grote Markt 9, 1800 Vilvoorde

08 december 2011 **Poëzie en de Bijbel**
met Benno Barnard, Geert van Istendaël en
Willem Jan Otten
Bibliotheek Vilvoorde, Grote Markt 9, 1800 Vilvoorde

Inschrijvingen en contact: poezie@protestantsekerkvilvoorde.be

Studiefonds: Ik help een kind

Ik help een kind

Uit dit studiefonds ontvangen jongeren van onze partnerkerk in Rwanda (EPR) financiële steun voor hun secundaire studies. Deze jongeren komen uit de armste families en heel vaak zijn het wezen.

Een secundaire studie geeft hen meer kansen op werk of een vervolgstudie!

Uw bijdrage kunt u storten op:

Rek. nr. 125.9302045.30
van Protestantse Solidariteit,
Brogniezstraat 46,
B-1070 Brussel.
o.v.v. 'Ik help een kind'
(Fiscaal attest vanaf 40 Euro)

Nr. IBAN: BE 15125930204530
Code BIC: CPDHB71

Bij voorbaat hartelijk bedankt!

Meer info over het studiefonds:
greetheslinga@skynet.be

Nieuwe actie

Dhr. Jean LENDERS biedt dit Hugenotenkruis, in klei (geverfd en gelakt) aan alle protestanten van België aan tegen de prijs van 10 euro. De integrale opbrengst is bestemd voor het Studiefonds: Ik help een kind.

U kunt het bedrag van 10 €/st. plus 2.50 € verzendkosten storten op rekeningnummer 404-5070851-34 t.n.v. Jean Lenders - Dorpstraat 59/4 te 2950 Kapellen, met vermelding van uw naam/ adres en "Hugenotenkruis".

Het hangmodel heeft een diameter van 13 centimeter met een hangende duif (teken van Gods Heilige Geest). Bij het eventueel bestellen, dient u met een levertijd van 2 à 3 weken te rekenen.

Jean Lenders - tel.: 03/666.24.99 -
e-mail: jean.lenders@skynet

De redactie van Kerkmozaïek en het personeel van het Huis van het Protestantisme wensen u een fijne Adventstijd en een prettige Kerst toe.

Het Huis van het Protestantisme is gesloten van 24 december 2011 tot 2 januari 2012.

Jubileumfeest voor 40 jaar Leprazending-België

15 januari 2012

U bent van harte uitgenodigd op het jubileumfeest voor 40 jaar Leprazending-België.

Dit jubileumfeest is gepland voor

- **Datum:** zondagmiddag 15 januari 2012
- **Uur:** aanvang 15:30 en einde ca. 18u.
- **Waar:** in de VPKB-kerk te Brussel, Marsveldstraat 5, 1050 Brussel (vlakbij de Naamse Poort).

Het programma ziet er voorlopig uit als volgt: eerst een dankdienst, daarna een academische zitting, en tot slot een receptie.

Meer details in het januarinummer.

Leprazending-België vzw

Leprazending vzw/ngo is een **internationale christelijke organisatie** die sinds 1874 een professionele aanpak van leprabestrijding combineert met aandacht en liefde voor de individuele patiënt. Het doel van Leprazending is leprapatiënten medisch, sociaal en geestelijk bij te staan.

Leprazending-België (*TLM-Belgium*) is een tak van de Internationale organisatie *The Leprosy Mission International (TLM)*, die 202 projecten ondersteunt in 28 landen in Azië en Afrika.

Leprazending streeft ernaar Gods liefde tastbaar te maken voor mensen die zich door God en mens verstoten voelen. Daarom doet Leprazending meer dan alleen het opsporen, behandelen en revalideren van leprapatiënten. Leprazending streeft naar volledigheid voor mensen en leefgemeenschappen wereldwijd die de gevolgen van lepra ondervinden.

Kort overzicht van de wereldwijde leprazending (TLM) over het jaar 2009
Algemeen aantal begunstigden: 365 miljoen mensen hadden baat van de projecten van TLM.

Medische zorg in de hospitalen van TLM:

- 22.025 leprapatiënten;
- 12.249 opgenomen in een hospitaal van TLM;
- 6.189 patiënten opgenomen voor reacties;
- 1.376 chirurgische ingrepen bij patiënten met misvormingen, veroorzaakt door lepra;
- voor 16.240 patiënten werd schoeisel op maat gemaakt voor hun misvormingen en om hun voeten te beschermen.

Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid

Confessio Belgica

De zogenaamde *Nederlandse Geloofsbelijdenis* of *Confessio Belgica* werd in 1561 gepubliceerd door de calvinistische predikant Guy de Bray/de Brès. Over dit belangrijke protestantse document werd op 27 en 28 november een symposium gehouden in Brussel - een samenwerkingsproject van de Katholieke Universiteit Leuven, de Evangelische Theologische Faculteit, de Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid en de Vrije Universiteit Amsterdam. De lezingen worden gepubliceerd in het jaarboek van de FPG, *Analecta Bruxellensia*, nummer 15.

Kerstviering Faculteit

Op woensdag 14 december 16.00u. wordt in de Faculteit de traditionele Kerstviering gehouden. Docenten en studenten van beide taalafdelingen nemen eraan deel. Na afloop ontmoeting bij een eenvoudig onthaal.

‘Vieren, leren en dienen *buiten de kerk*’ - een symposium en een afscheid

Begin februari 2012 houdt de FPG een symposium over bovenstaand thema. Wat zijn er allemaal voor vormen van geloofsbeleving *buiten* wat wij gewoon zijn ‘kerk’ te noemen, en wat betekent dat voor ‘ons binnen de kerk’? Het nadenken over deze dingen behoort tot het terrein van de praktische theologie. ‘Praktische theologie’ is namelijk niet ‘de praktijk van de theologie’, maar ‘de theologie van de praktijk’ - het theologisch nadenken over de praktijk van het geloof. Binnen de kerk en erbuiten. Waarom dit symposium? In de eerste plaats omdat het over een belangrijke vraag gaat. De gevestigde kerken krimpen steeds, maar daarbuiten bloeit de alternatieve geloofsbeleving. Dat gaat ‘ons in de kerk’ aan. In de tweede plaats vieren wij het afscheid van onze hoogleraar Praktische Theologie, Jaap de Lange, die dan de pensioengerechtigde leeftijd bereikt zal hebben. Noteert u alvast datum en tijd: donderdag 2 februari 2012, 14-18u. Nadere info volgt, zie de website.

Informatie

- op de website <http://protestafac.ac.be>;
- bij de decaan, prof. Peter Tomson (02/527.03.08 of +31/878.767.957, pjtomson@evonet.be);
- bij de secretaresse, mw. Anne Joué (02/735.67.46, info@protestafac.ac.be).

Anderlecht beroept Leendert Bosgra:

Kom in ons belang, we willen doorgaan

Wat trekt een dominee die woont achter een Friese dijk naar een klein kerkje in een multiculturele grootstad als Brussel? “Het zijn de mensen die mij over de streep trokken,” erkent Leen Bosgra, de man uit het Noorden die in de hoofdstad een nieuwe opdracht vond. “Ik leer nu Frans in een school voor volwassenen, dat zou in Franeker of Hallum niet gebeuren.”

want zijn werk in Nederland was de laatste tijd erg onregelmatig. Maar het meest trok toch de totaal nieuwe ervaring die hij hoopte op te doen. De Bethlehemkerk, die hij nu dient, is erg klein. Maar hij komt niet om lui achterover te leunen. De gemeente doet een behoorlijk beroep op hem maar geeft ook de gelegenheid om haar sociale betrokkenheid in de buurt te laten aanwakken. Hier krijgt hij de kans om zijn agenda zelf in te vullen en zijn weg te zoeken in Brussel en in de VPKB.

Bedachtzaam roert Leen in zijn koffie die we drinken in een tentje onder de spoorweg van het Brussel-Zuid station. Een wit design met veel zwarte bezoekers.

“Deze buurt is net als mijn straat, de meest multiculturele hoek van Brussel. Mensen bekijken dit als een *moeilijke* buurt maar met de *Rue de la Justice* en de Oprechtheidsstraat, Blijdschapsstraat en Verzoeningsstraat rondom, woon ik in de deugdenbuurt. Hier voel ik me dus thuis omwille van het evangelie dat beroep doet op mijn bewogenheid en engagement. Ik werk natuurlijk voor een klein kerkje waar de eerste aandacht uitgaat naar overleving maar precies dat gegeven biedt misschien nieuwe kansen?”

De advertentie van de Anderlechtse gemeente bevatte onder meer de mededeling van een gegarandeerd salaris. Hij ontkent niet dat dat ook een motief was om te solliciteren,

“Een onwennige Fries zijn plaats laten vinden, dat geeft toch grote mogelijkheden aan zijn engagement?” Zijn sterke kanten liggen vooreerst in het onderwijsveld omdat daar zijn carrièrestart lag. Bovendien studeerde hij ook filosofie, een combinatie die hem geschikt lijkt om bij zijn *publiek* kennis en inzicht te verdiepen, het geloof in de tijd en in de samenleving van nu te plaatsen. Maar hij is ook gek op toneel en poppentheater. “Ooit kwam ik bij toeval in aanraking met een poppentheater en raakte gefascineerd. Ik houd van het spelen omdat je op het toneel met allerlei materialen en beelden opvoedend kan werken. Ik preek graag maar ik speel even lief!”

Intussen is hij ook verslingerd geraakt aan het bouwen van websites. “Een uit de hand gelopen hobby”, zoals hij zelf zegt, “Dat kan nog wel eens nuttig zijn als dat werk hier in

Brussel zich wat ontwikkelt.” Zijn www.geloveninbrussel.be is daar een eerste aanzet toe.

“Anderlecht biedt ook kansen,” benadrukt Leendert, “ik geef je één voorbeeld: jaarlijks is er een *Erfgoeddag* en het komend jaar is daarin het thema *Helden* aan de orde. Daar voelen Protestantse helden als Joelants en Chrispeels (die aan het begin van deze gemeente stonden) zich thuis. Als we hun verhalen lezen dan moeten we daar toch een boeiend poppentheater van kunnen maken?” Maar Ds. Bosgra is terecht gekomen in een sterk geseculariseerde omgeving. Wat heeft hij die mensen nog te vertellen en zullen ze hem horen en verstaan? “Hier moet je opnieuw beginnen met de scherven van het christendom samen te rapen om er een nieuw verhaal van te maken met de middelen en de woorden van deze tijd. Je kunt er niet omheen dat de tijd van de grote verhalen voorbij is. Maar dat wil niet zeggen dat we niets meer te vertellen hebben!”

De Belgische kerkelijke verscheidenheid binnen de VPKB heeft hem nog het meest verrast. “Ik heb vooraf niet kunnen vermoeden dat er zich zo’n kleurenpalet aan kerken bevindt achter het VPKB-uithangbord. Je merkt dat al aan de liederenkeuze als er met veel hart en gevoel uit Johan de Heer gezongen wordt. Het gevoel van de mensen komt niet altijd overeen met wat de dominee brengt. Toch ervaar ik hier vooral een goed contact en veel respect. Ik wil dan ook graag zorgvuldig omgaan met die verschillen. Ik zal niet vergeten wat mensen mij hier vertelden bij mijn aantreden: ‘Kom niet naar Anderlecht om je te profileren maar kom voor ons!’ Dat bracht ik meteen in praktijk: geen druk programma met uitgangspunten en doelen maar het mij oriënteren en dienen staan centraal. Dat is op dit moment belangrijker dan voorop lopen met een grote visie en drukke activiteiten.”

Ds. Leendert Bosgra (61) is afkomstig uit Franeker, Friesland, en werkte voordien in Mildam (bij Heerenveen) en Doetinchem. De laatste tijd woonde hij in Hallum. De afgelopen tijd was hij als interim-predikant werkzaam op Ameland en in Zwolle.

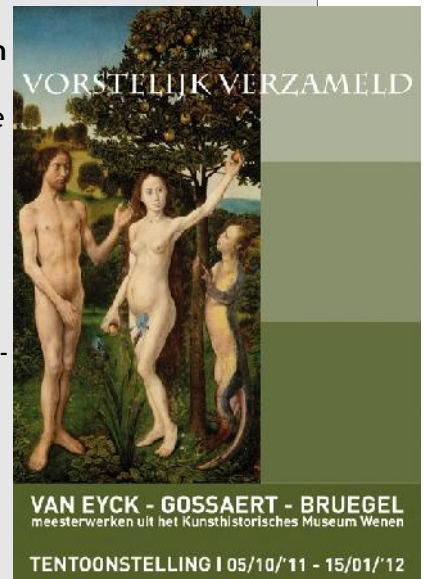
Mark GORIS

Tentoonstelling *Vorstelijk Verzameld*

Tot 15 januari 2012 - Brugge *Vormin*

Democratisch bekeken

Het gaat om een kleine maar mooie tentoonstelling in Brugge (Groeningemuseum). Volgens de catalogus zijn er 53 schilderijen, en volgens de officiële webpagina 54 top-stukken. De kunstwerken zijn ontleend uit het prestigieuze *Kunsthistorisches Museum* van Wenen.

Een aangespoelde Bruggeling ging kijken en zag dat het goed was. Hij schreef een artikel, dat gepubliceerd werd op de webpagina van de VPKB (7 blz in pdf, zie <http://www.vpkb.be/>).

De auteur is kritisch met een knipoogje naar het protestantisme en vindt dat de verplaatsing (ecologisch bijvoorbeeld met een dagtrip NMBS) de moeite waard is.

De financiers van religieuze schilderkunst uit de 15de en de 16de eeuw zijn niet alleen vrome mensen, maar ze zijn ook blij zichzelf te kunnen tonen in hun Godsvrucht en rijkdom. Er is ook duidelijk een groeiende aandacht voor Bijbelse verhalen, die vroeger niet zo veel in beeld kwamen.

Plaats:

Groeningemuseum, Dijver 12, Brugge

Handboek christelijke meditatie..

Lange tijd gold meditatie als een oosters fenomeen, beoefend in tempels en huiskamers op ruime afstand van onze kerken. Vandaag is dit anders, de geest van inkeer vraagt ook aandacht in onze christelijke traditie. Blijkt dat hij dit al geruime tijd deed. De geest schrijft wegen in de tijd, zo klinkt een mooie zin uit het boek en zijn weg loopt dwars doorheen het christendom.

Een welkom geschenk, dit handboek, want nu blijkt de tijd rijp voor de praktijk van het christelijk geloven, voor beleving en ervaring. De ondertitel luidt *Vertrekpunten, wegen en vruchten*. Wegen worden beschreven, vertrekpunten gesuggereerd en zelfs de vruchten worden geduid.

De opzet van het boek

Het boek wil in de eerste plaats een handboek zijn, een boek dat je ter hand neemt om eraan te beginnen of op z'n minst je weg te zoeken in het ruime aanbod van tradities en technieken. Vooral een beschrijving van de praktijk dus en minder de theorie. Hoewel, in vertrekpunten leest u een inleiding op het wat van de christelijke meditatie, haar theologie en geschiedenis, haar aandacht voor de gedachten van de geest en de adem van het lichaam. De praktijk of het hoe wordt omschreven in het tweede gedeelte, de wegen, en die wegen zijn bijzonder divers. In het laatste deel schetsen de auteurs de mogelijke vruchten van een meditatieve praktijk.

Wat, hoe en waarom?

Het vertrekpunt van hedendaagse christelijke meditatie is de rusteloze tijdsgeest waarin de gelovige op zoek gaat naar stilte en ademruimte. Dikwijls lijkt de tijd ons voorbij te lopen en samen met hem de rust. 'Wie mediteert stilt de tijd' De gelovige mag op zoek naar een persoonlijke omgang met God. Mediterend geloven is een geloof dat het

hart raakt, eerder dan de rede en gaat uit van de aanwezigheid van God bij ieder van ons als Bron, Grond en Geheim.

Hoe je die persoonlijke omgang met God concreet gestalte kan geven, lezen we in het tweede deel van het handboek. Lectio divina, de geestelijke oefeningen van Ignatius van Loyola, het Jezusgebed uit de orthodoxe traditie, poëzie, dans en zang en behoorlijk wat meer, worden besproken. Hier kan de lezer uit de breedte van het aanbod ongetwijfeld zijn of haar 'ding' vinden.

Heeft het zin? En wat doet het dan met ons? Ook bij meditatie blijkt de nutsvraag niet te mogen ontbreken. Daar gaat het derde deel van het boek op in. De gemeente leert al mediterend te leven in de geest van Jezus op het ritme van Gods adem, in liturgie en gebed. De individuele gelovige oefent zich in het openen van zijn hart voor God en voor zijn medemens.

Alles over christelijke meditatie

Voor al wie interesse heeft in het hoe en wat van meditatie is dit handboek bijzonder bruikbaar als naslagwerk en praktijkgids. *Alles over christelijke meditatie in één band: een kennismaking voor beginners, een verdieping voor lezers met ervaring* lezen we op de achterkant van het boek. Dat is zeker waar, maar ik vraag me af of 300 pagina's bedrukt in een klein lettertype de zoekende lezer niet wat te veel van het goede is. Aantrekkelijk is dan weer de vanzelfsprekendheid waarmee met oecumene wordt omgegaan: oecumene hoeft niet uitgelegd of verkocht te worden, ze is praktijk. Gemotiveerde gelovigen op zoek naar verdieping, predikanten - voor hen zelfs een apart hoofdstukje over het nut van meditatie bij de preekvoorbereiding - en andere mensen van lange adem vinden er zeker inspiratie. Mij heeft het boek alvast kunnen boeien.

Op het web vindt u info en adressen rond christelijke meditatie in uw buurt:
www.christmed.be

Ds. Edwin DELEN

Handboek christelijke meditatie, *Vertrekpunten, wegen en vruchten*, Lex Boot (red.), Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer, 2011.

Gentse filosofen schrijven handleiding voor kritisch denken

Geloof, bijgeloof en complottheorieën

De Gentse filosofen Johan Braeckman en Maarten Boudry willen in “De ongelovige Thomas heeft een punt” een handleiding bieden voor ‘kritisch denken’. Het is een lezenswaardig boek geworden. Vele voorbeelden van irrationeel denken worden aan de orde gesteld. Omdat het boek impliciet ook het christelijk geloof als een ongeloofwaardig gedachtegoed naar voren brengt, kan het hier niet onbesproken blijven.

Laat ik beginnen met te erkennen dat ik het boek met een vooroordeel ter hand heb genomen. Dat had te maken met een klein voorval op school. Ik kwam een klaslokaal binnen en zag dat de aantekeningen van een collega zedenleer nog op het bord stonden. In de linker kolom stond: kritisch denken, eigen mening. De rechterkolom bevatte alleen maar: dogma. Je kunt je op grond hiervan een voorstelling maken hoe de les is

verlopen: christenen gaan uit van een dogma. Wij vrijzinnigen zijn voor kritisch denken...

Tot mijn opluchting stel ik vast dat het boek van Braeckman en Boudry zich niet schuldig maakt aan dergelijke simplismen. Ze hebben er zelfs een term voor. Het is een *attributiefout* als we anderen gemakzuchtig niet-rationele beweegredenen toeschrijven. Gelovigen maken zich hier schuldig aan, maar ook niet-gelovigen.

Laat ik zeggen dat de heldere betoogtrant in dit boek een verademing is ten opzichte van veel andere filosofische boeken. Met gevoel voor detail gaan de schrijvers in op vele zaken, zoals bijvoorbeeld complottheorieën, Uri Geller, de Lijkwade van Turijn, het succesvolle bedrog van Han van Meegeren, enz.

Hoe is het mogelijk dat ontwikkelde mensen geloven in de buitenaardse oorsprong van graancirkels, het monster van Loch Ness, Big Foot, enzovoorts? Dat is mogelijk omdat wij allemaal intuïtief doen aan *agency detection*, patroonherkenning. Wij interpreteren de werkelijkheid, ook als wij onvoldoende bewijzen hebben.

Tot zover is er nog niet zo veel loos in het betoog. De schrijvers komen dicht op onze huid als ze spreken over religie en het bovennatuurlijke. Ze

stellen dat religieuze uitspraken zich soms wel degelijk lenen voor wetenschappelijk onderzoek. Er is wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effectiviteit van gebed - met negatieve resultaten. Gelovigen bedienen zich soms van *bewegende doelwitten* en *immunisatiestrategieën*. Een voorbeeld uit de kerkgeschiedenis is de voorspelling in de 19^e eeuw dat in 1843 het einde van de wereld zou aanbreken. Toen dat niet gebeurde, werd gesteld dat de Wederkomst was uitgesteld en dat we eerst de sabbat (de zaterdag) moeten eerbiedigen. Dit is de ontstaansgeschiedenis van de Zevende Dagsadventisten.

Alternatieve genezers kunnen in een geval van teleurstelling altijd zeggen, dat een bepaald ritueel niet goed is uitgevoerd, enz. De Bijbel speelt in dit boek nauwelijks een rol. Als de Bijbel aan de orde komt, laten de samenstellers soms wat steken vallen.

Veel is verhelderend in deze uiteenzetting. Behoren gelovigen hiermee tot het kamp van de onkritische denkers? Dat kan. Toch is mijn ervaring, dat er zeer veel gelovigen zijn die zich terdege bewust zijn van moeilijkheden die er soms zijn in geloof. Hun diepste uitgangspunt blijft echter fundamenteel verschillend ten opzichte van atheïsten. Is het vasthouden aan geloof een vorm van irrationalisme? Nee, er bestaan redenen om te geloven. Zoals er ook redenen zijn om niet te geloven.

Ds. Jart VOORTMAN

Johan Braeckman, Maarten Boudry, *De ongelovige Thomas heeft een punt, Een handleiding voor kritisch denken*, Houtekiet Antwerpen 2011.

Bach-cantate “Bereit die Wege, bereitet die (BWV 132) zondag 4 december, 11u

St. Norbertuskerk (Zurenborg-Antwerpen - Dageraadplaats)

Geïntegreerd in de zondagse eucharistieviering wordt deze cantate uitgevoerd door koor en solisten van “Het groot Akkoord” en “Het Antwerps barokorkest”

o.l.v. Emmanuel Van Kerckhoven

Toelichting en preek: ds. Dick Wursten

meer inlichtingen:

http://www.kerknet.be/bisdomantwerpen/evenement_detail.php?eventsID=19236&ID=437

Protestants Sociaal Centrum Brussel

Ontdek onze turnlessen!

Herinnert u zich ons “Welzijnsproject”, een algemeen project van welzijn voor de begunstigden van het PSC?

Het is belangrijk sociale banden te ontwikkelen, aangename momenten door te brengen, het zelfvertrouwen te ontwikkelen en hoop in de toekomst te brengen. Ons doel is uiteindelijk hen de nodige energie te geven om hun sociaal, professioneel en gezinsleven zelf in handen te nemen.

Sedert 2009 worden er turnlessen gegeven in het PSC, telkens op maandagnamiddag. Voor het ogenblik zijn 20 personen hiervoor ingeschreven. Niet alleen is sporten gezond voor het lichaam, maar het bevordert ook het sociaal contact onder onze bezoekers.

Voor verdere inlichtingen: 02/512.80.80.

U kan ons ook financieel steunen door een schenking over te maken op ons bankrekeningnummer 424-5540371-42 (u kunt van een belastingvrijstelling genieten bij een storting van 40 € of meer).
Protestants Sociaal Centrum, Cansstraat 12 - 1050 Elsene

Geknipt voor een m/v predikant

van het juiste formaat

De Protestants-Evangelische kerk Boechout (bij Antwerpen)

wil, geïnspireerd door de Bijbel, gestuurd door haar reformatische traditie en met sociale bewogenheid en oecumenische openheid, een kerk zijn waarin de geloofsverkondiging en -verdieping samengaan met diaconale openheid en inzet voor minderbedeelden binnen en buiten de eigen gemeenschap. Zij wil een kerk zijn die zich inzet voor een samenleving waar ruimte is voor verschillende culturen.

Zij zoekt een predikant (m/v) die

- vanuit een levend persoonlijk geloof het woord van God op een verstaanbare manier kan uitleggen en toepassen in het leven van vandaag
- zich de komende jaren inzet voor vernieuwing van de vormen van geloofsbeleving en zoekt naar nieuwe wegen om te getuigen van het evangelie
- leiding geeft door de gemeenteleden te stimuleren, ondersteunen en vormen in hun taken binnen kerk en gemeenschap
- een betrokken pastor is in de gemeente en gedreven is in de uitbouw van het jeugdwerk
- op een respectvolle wijze kan omgaan met de diversiteit aan geloofsbeleving in onze gemeente
- van harte samenwerkt met andere kerken, andere levensbeschouwingen en overheden
- representatieve en communicatieve vaardigheden bezit, ook ten aanzien van moderne media
- een protestantse theologische opleiding op het niveau van master of gelijkgesteld heeft afgerond
- bij voorkeur ervaring heeft als gemeentepredikant
- ervaring in oecumenische samenwerking en dialoog is een pluspunt
- open staat om met de kerkenraad regelmatig het eigen functioneren en dat van de gemeente te evalueren

De kerk biedt

- de betrokkenheid, het geloof en de inzet van een grote groep leden
- de wedde van eerste predikant volgens de wettelijke Belgische barema's plus onkosten
- een pastorie in Boechout-centrum

Meer info is te vinden op
www.vpkbboechout.be

Het informatiepakket is op te vragen bij de scriba van de beroepingscommissie, de heer Danny Rouges
+32 (0)3 239 76 51
danny.rouges@scarlet.be
Hij ontvangt uw brief met CV graag uiterlijk 21 januari 2012 per mail of op het adres:
Lindelei 30, 2531 Vremde

Meer info is te verkrijgen bij de consulent ds. Johan Visser
+32 (0)3 218 95 52
j.h.visser@skynet.be

Wat is het verschil tussen speculoos en speculaas?

Hieronder vindt u twee recepten. Zo kunt u tegen Sinterklaas of Kerst het verschil proeven.

Speculoos

50 g boter; 110 g cassonade; 25g water; 2,5 g kaneel; 1,5 bicarbonaat; 150g bloem; 0,4 g zout; 1 g 4-kruidenmengeling (*anijs, peper, foelie, nootmuskaat*)

De vetstof en de cassonade mengen. Water aan toevoegen en daarna bloem, bicarbonaat en kaneel + kruidenmengeling kort onder-werken. Deeg in cilinder rollen en 1 nacht laten opstijfen in de koelkast. Deeg uitrollen, op goed beboterde bakplaat leggen en afbakken op 200 °C gedurende 10 à 15 minuten. Baktijd is afhankelijk van de dikte.

Speculaas

500 gr. bloem; 325 gr. boter; 225 gr. bruine basterdsuiker; 30 gr. gepelde of geschaafde amandelen; 5 theelepels bakpoeder; 20 gr. speculaaskruiden; 1 theelepel zout ; 1 ei. (i.p.v. bakpoeder en bloem kunt u ook zelfrijzend bakmeel gebruiken).

Vorbereiding: Bloem, bruine basterdsuiker, speculaaskruiden, bakpoeder en zout in een kom goed mengen. Boter toevoegen en met een vork fijnmaken tot een soepele deegbal.

Speculaasjes: Het deeg uitrollen op een beboterde speculaasplank. Overtollig deeg verwijderen en de speculaasjes op een beboterd bakblik leggen. Eventueel geschaafde amandel erover strooien. Bakken in voorverwarmde oven. Temp. 150-175 °C (gasoven: stand 2 of 3). Baktijd 45 à 50 min.

Verenigde Protestantse
Kerk in België
vpkb.be

Colofon

Verantwoordelijke uitgever
Dr. Guy Liagre

Redactieteam

Bea Baetens
ds. Edwin Delen
ds. Ernst Veen
dr. Dick Wursten

Redactieadres:

Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel
tel.: +32-(0)2-511 44 71
fax.: +32-(0)2-510 61 74
E-mail: kerkmozaiek@vpkb.be

Website :

<http://www.vpkb.be>

Prijzen Kerkmozaïek

- Individueel abonnement: 15,00 euro
- Groepsabonnement: 12,50 euro (vanaf minimum 5 exemplaren naar éénzelfde adres)
- Steunabonnement: 20,00 euro

Vorige nummers Kerkmozaïek

<http://www.hipgo.be/kerkmozaiek/>

Storten

kan op rekeningnummer 068-0715800-64 van de Verenigde Protestantse Kerk in België, Brogniezstraat 44 - 1070 Brussel.

IBAN BE29 0680 7158 0064

BIC GKCCBEBB

De redactie behoudt zich het recht voor om bepaalde artikelen niet te publiceren, indien nodig in te korten en/of redactioneel te bewerken. Zij is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en slechts ten dele voor de stijl.

Organisaties en tijdschriften, niet behorend tot de VPKB, die artikelen uit het maandblad Kerkmozaïek geheel of gedeeltelijk wensen over te nemen of te bewerken, dienen dit schriftelijk aan te vragen op het redactie-adres.

Sluitingsdatum volgende Kerkmozaïek :
7 december 2011